ข้อสังเกตเกี่ยวกับเชื้อสายของพระเจ้าจันทรภาณุ แห่งตามพรลิงค์

SOME OBSERVATION ON LINEAGE OF KING CHANDRABANU OF TAMBRALINGA

พระมหาพจน์ สุวโจ[1], พระมหาถนอม อานนฺโท[2] และสิริกร รัตนศิริณิชกุล[3]

Phramaha Phocana Suvaco[1], Phramaha Thanorm Arnando[2], and Sirikorn Rattanasirinichakun[3]

Received Date: May 26, 2021

Revised Date: April 22, 2022

Accepted Date: May 12, 2022

1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์, บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2 อาจารย์, สาขาการสอนพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาแนะแนว วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศิลปศาสตร์และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

* Corresponding author, e-mail: lankakumar@hotmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิชาการนี้ ต้องการศึกษาเชื้อสายของพระเจ้าจันทรภาณุแห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ โดยตั้งข้อสังเกตไว้ 3 ประเด็น คือ 1) สืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์กาลิงคะในคาบสมุทรมาเลย์ 2) สืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์กาลิงคะในอินเดีย และ 3) สืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์ศรีธรรมาโศกราชในนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การสืบเชื้อสายของพระเจ้าจันทรภาณุมาจากราชวงศ์กาลิงคะในคาบสมุทรมาเลย์ มีหลักฐานยืนยันจากศิลาจารึกของศรีลังกาและจารึกของไทย การสืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์กาลิงคะในอินเดีย ปรากฏเห็นหลักฐานในคัมภีร์จุลวงศ์และจารึกภาษาทมิฬ และการสืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์ศรีธรรมาโศกราชในนครศรีธรรมราช ได้รับการยืนยันจากแนวคิดของนักวิชาการไทยหลายท่าน โดยใช้หลักฐานจากคัมภีร์และจารึกมาสนับสนุน ประเด็นน่าสนใจคือ พระนามว่าจันทรภาณุก็ดี ราชวงศ์ศรีธรรมาโศกราชก็ดี ล้วนเป็นสาธารณนาม หาได้บ่งถึงกษัตริย์พระองค์ใดพระองค์หนึ่งไม่ แต่เป็นที่รับรู้ร่วมกันว่าหมายถึงกษัตริย์แห่งอาณาจักรทางตอนใต้ของประเทศไทยสมัยอดีต

คำสำคัญ: พระเจ้าจันทรภาณุ, ราชวงศ์กาลิงคะ, ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช

Abstract

The objective of this academic article is to study linage of King Chandrabanu of Tambralinga. This article focuses on 3 issues; 1) a descendent from Kalinga dynasty in the Malay

Peninsula, 2) a descendent from the Kalinga dynasty in India and 3) a descendent from the Sri Dhammasokarat dynasty in Nakhon Si Thammarat. The result shows that a descendent of King Chandrabanu from Kalinga dynasty in the Malay Peninsula is supported by inscriptions in Sri Lanka and Thailand. A descendent from the Kalinga dynasty in India is evident in Sri Lanka's texts and Tamil inscription. And a descendent from the Sri Dhammasokarat dynasty in Nakhon Si Thammarat is assured by Thai scholars which supported from texts and inscriptions. It is interesting to note that the name of King Chandrabanu and Sri Dhammasokarat dynasty are well-known as public names. Those do not specially mention anyone. It is known as king of southern kingdom of Thailand in ancient time.

Keywords: King Chandrabanu, Kalinga Dynasty, Sri Dhammasokarat Dynasty

1. บทนำ

พระเจ้าจันทรภาณุเป็นกษัตริย์แห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ (ปัจจุบันคือบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย) จารึกวัดหัวเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระบุพระนามของพระองค์ว่า "ตามฺพฺรลิงเคศวร" แปลว่า "ผู้เป็นใหญ่แห่งตามพรลิงค์" และอีกแห่งหนึ่งว่า "ธรจนฺทรฺภานูปาธิศฺรีธรฺมม ราชา" แปลว่า "พระเจ้าจันทรภาณุศรีธรรมราชา" (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2554) สมัยพระองค์นั้นอาณาจักรตามพรลิงค์เจริญรุ่งเรืองสูงสุด ทรงขยาย

อาณาเขตอย่างกว้างขวางโดยมีเมืองขึ้นเป็นขอบขัณฑสีมา 12 เมือง เรียกกันว่าเมืองขึ้นสิบสองนักษัตร อันได้แก่ เมืองสายบุรี เมืองปัตตานี เมืองกะลันตัน เมืองปะหัง เมืองไทรบุรี เมืองพัทลุง เมืองตรัง เมืองชุมพร เมืองบันไทยสมอ เมืองสะอุเลา เมืองตะกั่วป่า และเมืองกระบุรี (วิเชียร ณ นคร และคณะ, 2521) กล่าวโดยภาพกว้างอาณาเขตทางทิศใต้ของอาณาจักรตามพรลิงค์ไกลถึงเมืองปัตตานีและเมืองไทรบุรี ทางทิศเหนือถึงเมืองมะริด ทางตะวันออกจรดทะเลอ่าวไทย และทิศตะวันตกจรดทะเลช่องมะละกาและทะเลอันดามัน (ประทีป ชุมพล, 2536) นอกจากนั้น พระเจ้าจันทรภาณุยังทรงแสดงนาวิกานุภาพ ด้วยการยกทัพอันยิ่งใหญ่เกรียงไกรไปบุกโจมตีศรีลังกาด้วย (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2554) หลักฐานเบื้องต้นชี้ให้เห็นว่าอาณาจักรตามพรลิงค์ปกครองตนเองเป็นอิสระไม่ขึ้นตรงต่อใคร และมีกองทัพอันยิ่งใหญ่จนสามารถยกไปบุกรุกโจมตีเกาะลังกา ซึ่งเป็นดินแดนอันห่างไกลจากอาณาจักรตามพรลิงค์

หลักฐานฝ่ายศรีลังการะบุถึงพระนามของพระเจ้าจันทรภาณุไว้ 3 แห่ง หนึ่งนั้นเป็นคัมภีร์มหาวงศ์ของศรีลังกา ซึ่งพรรณนาว่าพระองค์ยกทัพเรืออันยิ่งใหญ่บุกรุกศรีลังกาสองครั้ง เพื่อปรารถนาครอบครองศรีลังกาและยึดเอาพระเขี้ยวแก้วและบาตรของพระพุทธเจ้า สองนั้นเป็นคัมภีร์เอฬุอัตตนคลุวังสยะภาษาสิงหล ซึ่งพรรณนาว่าพระเจ้าจันทรภาณุได้ยกทัพบุกรุกศรีลังกาสมัยพระเจ้าปรากรมพาหุแห่งอาณาจักรดัมพเดณิยะ เพราะปรารถนายึดครองศรีลังกาอันงดงามด้วยพระพุทธศาสนา และสามนั้นเป็นคัมภีร์ปูชาวลิยะภาษาสิงหล ซึ่งกล่าวถึงพระเจ้าจันทรภาณุแห่งอาณาจักรตามลิงคมุได้ยกทัพบุกรุกศรีลังกา เพราะปรารถนาราชบัลลังก์ของกษัตริย์

ศรีลังกา (Sirisena, 2016) ประเด็นน่าสนใจคือแม้หลักฐานเบื้องต้นเหล่านี้จะพยายามยืนยันสถานภาพของพระเจ้าจันทรภาณุว่าเป็นกษัตริย์แห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ก็จริง แต่บริบทด้านอื่นโดยเฉพาะการสืบเชื้อสายของพระองค์หาได้กล่าวไว้ไม่ จึงเป็นเหตุให้เกิดการถกเถียงกันในวงวิชาการว่าแท้จริงแล้วพระเจ้าจันทรภาณุเป็นใคร? ทรงสืบเชื้อสายมาจากไหน? เหตุใดจึงมีเดชานุภาพมากมายถึงขนาดยกทัพไปโจมตีศรีลังกา ซึ่งอยู่ไกลจากอาณาจักรตามพรลิงค์? และจุดประสงค์แท้จริงของการยกทัพโจมตีศรีลังกาคืออะไร

บทความนี้ผู้เขียนตีกรอบประเด็นให้แคบสั้น กล่าวถึงเฉพาะการสืบเชื้อสายของพระเจ้าจันทรภาณุเท่านั้น ด้วยผู้เขียนพิจารณาว่าหากวิเคราะห์เจาะลึกประเด็นดังกล่าว น่าจะตอบโจทย์ได้หลายด้านทั้งการเมืองและการศาสนา ประการสำคัญผู้เขียนเน้นอ้างหลักฐานปฐมภูมิกล่าวคือคัมภีร์ภาษาบาลีและภาษาสิงหลเป็นบทตั้ง เพราะเห็นว่ามีนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ให้ความสำคัญด้วยการวิจารณ์และตีความ บทความนี้ต้องการชี้ให้เห็นว่าการสืบเชื้อสายของพระเจ้าจันทรภาณุนี้เองเป็นจุดเริ่มต้นของการค้นหาคำตอบว่า เหตุใดพระองค์จึงสามารถสร้างนาวิกานุภาพอันยิ่งใหญ่เกรียงไกรด้วยการยกทัพไปบุกรุกศรีลังกาถึง 2 ครั้ง

2. เป็นเชื้อสายราชวงศ์กาลิงคะแห่งคาบสมุทรมาเลย์

ผู้เปิดประเด็นนี้เป็นคนแรกคือศาสตราจารย์เสนารัต ปรณวิตานะ (Senarat Paranavitana) นักโบราณคดีชาวศรีลังกาท่านนี้ยืนยันว่า พระเจ้าจันทรภาณุทรงสืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์กาลิงคะบนคาบสมุทรมาเลย์

โดยราชวงศ์นี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับศรีลังกาทั้งการเมืองและการค้า นับตั้งแต่สมัยอาณาจักรอนุราธปุระตอนปลายเป็นต้นมา ครั้นต่อมาจักรวรรดิโจฬะแห่งอินเดียใต้ได้แผ่แสนยานุภาพเข้ายึดครองศรีลังกา กษัตริย์ศรีลังกาต้องการกอบกู้บ้านเมืองจึงร้องขอความช่วยเหลือจากกษัตริย์แห่งราชวงศ์กาลิงคะบนคาบสมุทรมาเลย์ คราวนั้นกษัตริย์ราชวงศ์กาลิงคะได้ยกทัพเข้าช่วยเหลือ จนสามารถปลดแอกศรีลังกาจากจักรวรรดิโจฬะ นับแต่นั้นมาอิทธิพลของราชวงศ์กาลิงคะเริ่มแทรกแซงสถาบันกษัตริย์ศรีลังกาจนปรากฏเห็นภาพชัดเจน โดยอาศัยการแต่งงานเกี่ยวดองเป็นสะพานเชื่อมโยงสร้างความผูกพัน สังเกตได้จากกษัตริย์ศรีลังกาหลายพระองค์ล้วนเป็นหน่อเนื้อเชื้อไขของราชวงศ์กาลิงคะแห่งคาบสมุทรมาเลย์ ศาสตราจารย์เสนารัต ปรณวิตานะ ชี้ว่าพระเจ้าจันทรภาณุเป็นพระราชโอรสของพระเจ้ามาฆะผู้ครอบครองเขตราชรัฏฐะหรือบริเวณตอนเหนือของศรีลังกา และเหตุที่พระองค์ยกทัพเข้ายึดครองศรีลังกานั้นก็เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบิดา (Paranavitana, 1966) ความน่าเชื่อถือเกี่ยวกับแนวคิดของศาสตราจารย์เสนารัต ปรณวิตานะ คือการอ้างอิงหลักฐานชั้นปฐมภูมิกล่าวคือคัมภีร์ภาษาบาลีและคัมภีร์ภาษาสิงหล รวมทั้งหลักฐานทุติยภูมิกล่าวคือหนังสือและบทความวิชาการ พร้อมเสริมด้วยข้อมูลด้านจารึกโบราณ ด้วยเหตุนั้น เรื่องราวและรายละเอียดเกี่ยวกับราชวงศ์กาลิงคะบนคาบสมุทรมาเลย์จึงมีความสมเหตุสมผลเด่นชัด และเหตุที่นักโบราณคดีท่านนี้เรียบเรียงเนื้อหาค่อนข้างละเอียด เพราะท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่านจารึกโบราณ และได้ทำการศึกษาสืบค้นเกี่ยวกับราชวงศ์กาลิงคะบนคาบสมุทรมาเลย์นานหลายปี พร้อมเขียนบทความวิชาการประกอบด้วยการวิเคราะห์เชิงลึก (Paranavitana, 1966)

นักวิชาการคนต่อมาเป็นชาวไทยนามว่าศาสตราจารย์มานิต วัลลิโภดม ซึ่งอดีตดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองโบราณคดี กรมศิลปากร ด้วยความเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านตำนานและจารึกโบราณ ท่านได้ยืนยันตามแนวคิดของศาสตราจารย์เสนารัต ปรณวิตานะ โดยเสริมความว่าการปฏิสัมพันธ์กับเกาะลังกาของอาณาจักรบนคาบสมุทรมาเลย์นั้น เริ่มต้นจากราชวงศ์ไศเลนทรแห่งอาณาจักรศรีวิชัย (สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นอาณาจักรมะทะรัม-ผู้เขียน) เพราะราชวงศ์นี้มีกำเนิดมาจากรัฐโอริสสาแห่งอินเดียจึงมีความผูกพันกับแผ่นดินแม่ ส่วนสัมพันธไมตรีกับศรีลังกานั้นเป็นลักษณะเข้าช่วยเหลือยามกษัตริย์ศรีลังกาถูกจักรวรรดิโจฬะเข้าโจมตีรุกราน สมัยต่อมาครั้นราชวงศ์ไศเลนทรแห่งเกาะชวาอ่อนแอลง (อาณาจักรศรีวิชัย-ผู้เขียน) ราชวงศ์ใหม่ผู้ขึ้นมามีอำนาจสืบแทนคือปัทมวงศ์แห่งทักษิณรัฐ ได้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองของศรีลังกาอย่างเด่นชัด โดยขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองอาณาจักรโปโฬนนารุวะหลายพระองค์ ส่วนสาเหตุที่พระเจ้าจันทรภาณุแห่งราชวงศ์ปัทมะยกทัพไปยึดครองศรีลังกานั้น ถือว่าเป็นสิทธิอันชอบธรรม เพราะพระองค์เป็นพระโอรสของพระเจ้ามาฆะผู้ยึดครองเขตราชรัฏฐะแห่งศรีลังกาก่อนแล้ว (มานิต วัลลิโภดม, 2530) จุดเด่นด้านแนวคิดของศาสตราจารย์มานิต วัลลิโภดม คือการอ้างอิงจารึกของไทยและอินโดนีเซีย พร้อมเชื่อมโยงบันทึกของนักเขียนจีนอีกหลายเล่ม ความสอดคล้องกันระหว่างหลักฐานเหล่านี้ทำให้แนวคิดของท่านมีความน่าเชื่อถือในวงวิชาการ

นักวิชาการชาวไทยอีกท่านหนึ่งซึ่งยืนตามแนวคิดนี้คือ หม่อมเจ้าจันทร์จิรายุ รัชนี อดีตอาจารย์พิเศษประจำคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ท่านระบุชัดเจนว่าราชวงศ์กาลิงคะของพระเจ้า

จันทรภาณุนั้น มีเมืองหลวงอยู่ที่สุวรรณปุระหรือสุวรรณชวปุระ ซึ่งปัจจุบันคือเมืองไชยา โดยให้เหตุผลว่าอาณาจักรศรีวิชัยสมัยอดีตนั้นปกครองกันแบบสหพันธรัฐ โดยอาศัยความโดดเด่นด้านแหล่งการค้าเป็นสำคัญ แม้ราชวงศ์ไศเลนทรแห่งเกาะชวา (อาณาจักรศรีวิชัย-ผู้เขียน) จะทรงอิทธิพลก็จริง แต่ก็เปิดกว้างยอมรับความยิ่งใหญ่ของราชวงศ์อื่นด้วย ดังเช่น ราชวงศ์ไศเลนทรแห่งเคดาห์ และราชวงศ์กาลิงคะแห่งสุวรรณปุระ เฉพาะราชวงศ์กาลิงคะแห่งสุวรรณปุระนั้นมีสัมพันธไมตรีกับศรีลังกาเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเข้าช่วยเหลือกษัตริย์ศรีลังกาต่อสู้กับทมิฬโจฬะ สมัยอาณาจักรโปโฬนนารุวะตอนต้น ราชวงศ์กาลิงคะแห่งสุวรรณปุระมีอิทธิพลต่อศรีลังกามากขึ้น เหตุเพราะมีการแต่งงานเกี่ยวดองกัน พระเจ้ามาฆะผู้เป็นพระราชบิดาของพระเจ้าจันทรภาณุนั้น ทรงครองราชย์เหนือสุวรรณปุระมาก่อน เหตุผลที่พระองค์ยกทัพไปยึดศรีลังกา เพราะต้องการป้องกันอิทธิพลของจักรวรรดิโจฬะแห่งอินเดียใต้ และเหตุที่พระเจ้าจันทรภาณุยกทัพไปบุกรุกศรีลังกาก็เพราะเป็นรัชทายาทของพระเจ้ามาฆะนั่นเอง (Chand Chirayu Rajani, 1975) จุดเด่นด้านการนำเสนอของหม่อมเจ้าจันทร์จิรายุ รัชนี คือความพยายามเชื่อมโยงเรื่องราวทั้งหมดให้สอดคล้องกัน โดยเฉพาะการทำแผนผังการสืบทอดราชบัลลังก์ของแต่ละราชวงศ์อย่างละเอียด ทำให้ง่ายต่อการจับประเด็นเรื่องระยะเวลาของกษัตริย์แต่ละพระองค์ อีกทั้งวิเคราะห์ด้วยการอ้างหลักฐานจากจารึกและบันทึกของชาวต่างชาติ ทำให้เกิดความชัดเจนและง่ายต่อความเข้าใจ

การยืนยันว่าพระเจ้าจันทรภาณุเป็นพระโอรสของพระเจ้ามาฆะนั้นปรากฏเห็นหลักฐานในจารึกเมืองอนุราธปุระ ประเทศศรีลังกา ซึ่งสลักเป็น

ภาษาสันสกฤตความว่า “1) ศรีมจฺ-ฉฺรีฆน-ศาสนาคฺร-ศุภทํ ยสฺ ตามฺพฺรลิงฺค เคศฺวระ 2) ปุตโร มาฆนฤปสฺน วีร-วิชยี ยศฺ จนฺทฺรภานฺวายะ 3) ปฺราปฺตสฺ ไสวร-ปทาญ จ ปาฏลิปุเร โส วรฺตฺตฺมเสตาว อปิ 4) ธรฺมฺมาโศก-สมาน-นีติ-นิปุณะ ปาญจาณฺฑวํสาคฺรณี” (Paranavitana, 1966) ศาสตราจารย์ประเสริฐ ณ นคร ถอดแปลว่า “1) จันทรภาณุ โอรสของพระเจ้ามาฆะ 2) ผู้เป็นใหญ่ในตามพรลิงค์ ตั้งตัวเอง 3) เป็นใหญ่ในเมืองปาฏลิปุระ (ปาตลิบุตร-นครศรีธรรมราช) และในเมืองวรรตตมเสตุ” (ประเสริฐ ณ นคร, 2525) จารึกเบื้องต้นนอกจากระบุว่าพระเจ้าจันทรภาณุเป็นพระราชโอรสของพระเจ้ามาฆะแล้ว ยังย้ำว่าพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์แห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ด้วย ศาสตราจารย์เสนารัต ปรณวิตานะ ระบุว่าจารึกหลักนี้ ไม่ปรากฏว่าใครเป็นผู้สร้างและสร้างสมัยใด แต่พระเจ้าปรากรมพาหุที่ 6 แห่งอาณาจักรโกฏเฏเป็นผู้ค้นพบ จึงโปรดให้มีการคัดสำเนาแล้วเก็บรักษาเอาไว้หลายแห่ง จนตกทอดมาถึงปัจจุบัน (Paranavitana, 1966) สอดคล้องกับจารึกวัดหัวเวียง อำเภอไชยา ซึ่งสลักเป็นภาษาสันสกฤตเช่นเดียวกันความว่า “1) สฺวสฺติ ศฺริมตฺ ศฺรีฆน สาสนาครฺสุภทํ ยสฺ ตามฺพฺรลิงฺ 2) เคศฺวระ ส_นิว ปตมวํสชนตำ วํศปฺรหิโปตฺภวะ สํรู 3) เปน หิ จนฺทฺรภานุมทนะ ศฺรีธรฺมฺมราชา ส ยะ ธรฺมมาโสก สมาน นี 4) ติ นิปุณะ ปญฺจาณฺฑวํสาธิปะ สวสฺติ ศฺรีกมลกุล สมุตฺภฤ (ต) ตามฺ 5) พฺรลิง เคศฺวร ภุชพล ภิม เสนา ชฺยายนสฺ สกลมนุสฺย ปุณยา 6) นุภาเวน พภฺว จนฺทร สูรฺยยานุภาวมิว โลกปฺรสิทฺธิกีรตฺติ 7) ธรจนฺทฺรภานูปาธิ ศฺรีธรฺมฺมราชา กลิยุค พรฺษาณิ ทฺวตฺริศาธิกสฺ ตฺรีณิ 8) สตาธิก จตฺวารสหสฺรานฺติ กฺรานฺเต เศลาเลข มิว ภกฺตฺยา 9) มฺฤต วรทม” วินัย พงศ์ศรีเพียร ถอดแปลความว่า “ความดีจุ่งมี ผู้ใดมีศิริ เปี่ยมด้วยโชคดี ประเสริฐยิ่งในคำสอน เป็นผู้ใหญ่แห่งตามพรลิงค์

(ข้อความไม่ชัด-ผู้แปล) กำเนิดในปัทมวงศ์ ผู้เป็นแสงสว่างแห่งวงศ์ ผู้มีรูปงามสว่างไสวประดุจพระจันทร์ เขาผู้นั้นเป็นพระธรรมราชาผู้มีศิริ (ประเสริฐ) ฉลาดในแบบแผนการปกครองเสมอด้วยพระเจ้าศรีธรรมาโศกราช ผู้เป็นใหญ่แห่งปัญจาณพวงศ์ ความดีจุ่งมี ผู้เป็นใหญ่แห่งตามพรลิงค์ ผู้ทรงอุปถัมภ์ศรีกมลกุล (ศรีปัทมวงศ์) ผู้มีกำลังแขนคือ เหล่าทหารอันน่าเกรงขามที่เล่าลือกันทรงพระนามว่าจันทรภาณุ ศรีธรรมราชา ผู้มีพระเกียรติยศเป็นที่เลื่องลือในโลก อานุภาพแห่งบุญของพระองค์ในมวลมนุษย์ ดุจอานุภาพแห่งพระอาทิตย์และพระจันทร์ยามเต็มดวง ด้วยศรัทธาในพระศาสนา ความรุ่งเรืองที่ไม่เสื่อมสูญ ดุจรอยจารึกบนศิลานี้ (จงมี) ล่วงเข้ากลียุคแล้ว 4332 ปี” (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2554) หากตรวจสอบจารึกทั้งสองแห่งจะเห็นว่าแม้จะอยู่คนละดินแดน แต่เนื้อความมีลักษณะคล้ายคลึงกันอย่างแปลกประหลาด โดยเฉพาะพระนามของพระเจ้าจันทรภาณุ จึงชวนให้เกิดความสงสัยว่าจารึกทั้งสองแห่งน่าจะเกิดขึ้นสมัยเดียวกันหรือระยะเวลาใกล้เคียงกัน

ผู้เขียนเห็นแย้งแนวคิดของนักวิชาการทั้งสามท่าน โดยเฉพาะประเด็นด้านสถานภาพทางศาสนา เพราะหลักฐานจากคัมภีร์จุลวงศ์ได้บรรยายภาพของพระเจ้ามาฆะว่า “พระองค์สั่งให้เผาทำลายเรือนพระปฏิมาและพระเจดีย์น้อยใหญ่ ให้เข่นฆ่าอุบาสกอุบาสิกาผู้ใฝ่ธรรมใช้อารามวิหารเป็นที่อาศัยของเหล่าทหาร ให้ทำร้ายแม้เด็กเล็กบีบบังคับสหธรรมิกทั้งห้าให้ทำงานหนักด้วยการขนหาบสิ่งของสัมภาระ ให้แก้ผูกคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์จำนวนมากอันบัณฑิตสรรเสริญแล้วโปรยปรายกระจุยกระจายทั่วพื้นดิน ส่วนพระเจดีย์ใหญ่สูงล้ำมีรัตนวลีเจดีย์เป็นต้นอันงดงามซึ่งเป็นพระเกียรติยศของบุรพกษัตราธิราชเจ้าผู้มีศรัทธามั่นคงในบวร

พระพุทธศาสนา พระองค์ก็รับสั่งให้ทหารรื้อเผาจนกลายเป็นเศษเถ้าธุลี แม้แต่พระสารีริกธาตุอันเปรียบเสมือนพระชนม์ชีพของพระบุรพกษัตราธิราชเจ้าก็ถูกทำลายจนอันตรธานหมดสิ้น พวกทหารทมิฬเหล่านั้นประพฤติตนเสมือนเสนามาร ผู้โหดเหี้ยมดุร้าย บุกเข่นฆ่าชาวประชาและทำลายพระพุทธศาสนาจนเสื่อมโทรมสูญสิ้น” (Geiger, 1992) จะเห็นได้ว่าความโหดร้ายป่าเถื่อนของพระเจ้ามาฆะในสายตาของผู้บันทึกตำนาน ไม่ต่างจากพวกนอกรีตชาวทมิฬโจฬะ ส่วนพระเจ้าจันทรภาณุนั้นคัมภีร์จุลวงศ์ระบุว่าเป็นชาวพุทธ (Geiger, 1992) ปัญหาชวนสงสัยคือหากพระเจ้ามาฆะเป็นพระราชบิดาของพระเจ้าจันทรภาณุจริงแล้วไซร้ เหตุใดจึงทำลายพระพุทธศาสนาและประพฤติโหดร้ายต่อชาวศรีลังกามากมายเช่นนั้น ส่วนพระเจ้าจันทรภาณุนั้นผู้บันทึกตำนานระบุเพียงว่าเป็นผู้บุกรุก เพื่อต้องการยึดครองพระเขี้ยวแก้วและบาตรของพระพุทธเจ้าเท่านั้น สถานภาพทางศาสนาเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าแม้กษัตริย์ทั้งสองพระองค์จะเป็นพระราชบิดาและพระราชโอรสก็จริง แต่น่าจะเป็นกษัตริย์ปกครองคนละอาณาจักรหรือต่างดินแดนกัน สอดคล้องกับความเห็นของนักวิชาการชาวอินเดีย ซึ่งระบุว่าพระเจ้ามาฆะนั้นเป็นกษัตริย์แห่งเมืองสิงหปุระนับถือลัทธิไศวนิกาย (Das, 1977) ส่วนพระเจ้าจันทรภาณุแห่งตามพรลิงค์นั้นหลักฐานระบุว่านับถือพระพุทธศาสนา (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2554)

ประเด็นชวนวิเคราะห์คือพระนามของกษัตริย์แห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ว่า “จันทรภาณุ” ไม่น่าจะเป็นพระนามของกษัตริย์พระองค์ใดพระองค์หนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่น่าจะเป็นสาธารณนามของกษัตริย์ผู้ปกครองอาณาจักรตามพรลิงค์เท่านั้น สอดคล้องกับหลักฐานในตำนานพระธาตุเมือง

นครศรีธรรมราช (ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช, 2471) และตำนานเมืองนครศรีธรรมราช (เรื่องเมืองนครศรีธรรมราช, 2510) ผู้เขียนเห็นว่า พระนาม "จันทรภาณุ" ซึ่งปรากฏในจารึกวัดหัวเวียงว่า "จนฺทฺรภานุมทนะ ศฺรีธรฺมฺมราชา" น่าจะบ่งถึงว่ากษัตริย์แห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ ผู้ประพฤติตามเลียนแบบพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งราชวงศ์โมริยะในชมพูทวีป สอดคล้องกับความเห็นของคงเดช ประพัฒน์ทอง ซึ่งวิเคราะห์ว่าพระนาม "จันทรภาณุ ศรีธรรมราชา" เกิดขึ้นเพราะพัฒนาการทางศาสนา เนื่องจากอาณาจักรตามพรลิงค์นั้น เบื้องต้นรับอิทธิพลของพระพุทธศาสนามหายานและเถรวาทสืบทอดต่อจากอาณาจักรศรีวิชัย ต่อมาครั้นพระพุทธศาสนาเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์เริ่มเข้ามาเผยแผ่และมีบทบาทต่ออาณาจักรตามพรลิงค์ พระนามของกษัตริย์จึงเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับคตินิยมของพระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวคือ การประพฤติเอาอย่างพระเจ้าอโศกมหาราช ผู้ถวายความอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดียิ่ง กษัตริย์ผู้นับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทสมัยหลัง จึงตั้งพระนามเลียนแบบพระเจ้าอโศกมหาราช ดังเช่น "ธรรมาโศก" หรือ "ธรรมิกราช" หรือว่า "ธรรมราชา" (คงเดช ประพัฒน์ทอง, 2529)

3. เป็นเชื้อสายราชวงศ์กาลิงคะแห่งอินเดีย

แนวความคิดนี้เกิดขึ้นจากบริบททางประวัติศาสตร์ของศรีลังกาสมัยอาณาจักรโปโฬนนารุวะตอนปลาย ประมาณพุทธศตวรรษที่ 17-18 ซึ่งสมัยนั้นถือว่าเป็นยุคราชวงศ์กาลิงคะทรงอิทธิพลสูงสุดเหนือเกาะลังกา เหตุเพราะมีกษัตริย์แห่งราชวงศ์กาลิงคะขึ้นเสวยราชย์เหนือเกาะลังกาถึง 10 พระองค์ เป็นระยะเวลา 30 ปี แต่ละพระองค์ล้วนได้รับการอัญเชิญมาจาก

แคว้นกาลิงคะแห่งอินเดียประเทศ โดยอาศัยความผูกพันทางฝ่ายมารดา (matrimonial connections) ตลอดสามทศวรรษแห่งการครองราชย์นั้น บางพระองค์ได้รับการยอมรับจากอาณาประชาราษฎร์ว่า เป็นกษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาสามารถเพราะสร้างความยิ่งใหญ่แก่บ้านเมือง บางพระองค์ได้รับการสรรเสริญว่าเป็นกษัตริย์ผู้ทรงธรรม เพราะทำให้บ้านเมืองผาสุกร่มเย็น แต่บางพระองค์ชาวศรีลังกาพากันสาปแช่งเพราะเป็นผู้ทำลายบ้านเมืองและพระศาสนา (Wickramasinghe, 1956) เรื่องราวของพระเจ้าจันทรภาณุแห่งอาณาจักรตามพรลิงค์บนคาบสมุทรมาเลย์ สอดแทรกเข้ามาตอนท้ายสมัยการครองราชย์ของราชวงศ์กาลิงคะ หลักฐานดังกล่าวไม่สามารถยืนยันได้ว่าเพราะสาเหตุใด? แต่หากวิเคราะห์รายละเอียดอย่างลึกซึ้งย่อมเป็นเหตุให้เชื่อได้ว่า เพราะการสืบเชื้อสายราชวงศ์กาลิงคะนั่นเอง เป็นแรงจูงใจให้พระองค์ยกทัพบุกโจมตีเกาะลังกา เพื่ออ้างสิทธิอันชอบธรรมในการครองราชย์เหนือเกาะลังกา ดังบุรพกษัตริย์หลายพระองค์ทรงดำเนินทางเป็นแบบอย่าง

กล่าวตามหลักฐานกษัตริย์ราชวงศ์กาลิงคะพระองค์แรกที่ขึ้นเสวยราชย์เหนืออาณาจักรโปโฬนนารุวะคือพระเจ้าวิชัยพาหุที่ 2 (พ.ศ.1729-1730) ผู้เป็นพระโอรสพระกนิษฐาของพระเจ้าปรากรมพาหุมหาราช ซึ่งอภิเษกสมรสกับเจ้าชายแห่งราชวงศ์กาลิงคะในอินเดีย ต่อมาเป็นพระเจ้ามหินทะที่ 6 ซึ่งขึ้นครองราชย์เพียงห้าเดือน พระองค์ต่อมาเป็นพระราชบุตรเขยของพระเจ้าปรากรมพาหุมหาราชพระนามว่าพระเจ้านิสสังกมัลละ (พ.ศ. 1730 - 1739) จารึกโบราณระบุว่าพระองค์ทรงอภิเษกสมรสกับพระธิดาของกษัตริย์แห่งราชวงศ์กาลิงคะ 2 พระองค์ (Wickremasinghe, 1985) นับจากนั้นมา กษัตริย์ราชวงศ์กาลิงคะหลายพระองค์ต่างครองราชย์ด้วย

ระยะเวลาอันสั้น เพราะอำนาจล้วนตกอยู่ในมือของเสนาบดีผู้ใหญ่ จนกระทั่งถึงกษัตริย์พระองค์สุดท้ายพระนามว่าปรากรมปัณฑุที่ 2 ซึ่งครองราชย์เพียง 4 ปี (พ.ศ.1755-1758) ก่อนที่จะถูกพระเจ้ามาฆะผู้เป็นเชื้อสายแห่งราชวงศ์กาลิงคะจากอินเดียจับปลงพระชนม์แล้วขึ้นครองราชย์สืบแทน สำหรับพระเจ้ามาฆะนั้นเป็นเชื้อสายราชวงศ์กาลิงคะ ถิ่นกำเนิดของพระองค์คือเมืองสิงหปุระประเทศอินเดีย สมัยนั้นเมืองสิงหปุระอยู่ภายใต้การปกครองของกษัตริย์แห่งอาณาจักรคังคาตะวันออกพระนามว่าพระเจ้าอนังคภีมะที่ 3 (พ.ศ. 1755 - 1781) (Singh, 1973) สันนิษฐานว่าพระองค์น่าจะเป็นเชื้อสายของกษัตริย์แห่งอาณาจักรคังคาตะวันออก เหตุเพราะกองทัพที่พระองค์ยกมาโจมตีศรีลังกานั้นมีทหารเป็นจำนวนมาก ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นชาวเมืองกาลิงคะและชาวเกรฬะ (Geiger, 1992) สาเหตุที่พระองค์ยกทัพยึดครองศรีลังกานั้น หากยึดตามหลักฐานน่าจะเป็นการอ้างสิทธิอันชอบธรรมเพื่อขึ้นครองราชย์เนื่องจากพระองค์เป็นพระญาติฝ่ายพระมารดาของกษัตริย์ศรีลังกา แต่ผู้เขียนเชื่อว่าน่าจะเป็นเหตุผลทางการค้ามากกว่า เนื่องจากสมัยนั้นกษัตริย์แห่งราชวงศ์คังคาตะวันออกเห็นว่า เกาะลังกาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญทางการค้าของพ่อค้าชาววิเทศ (Nicholas, 1961) จึงรับสั่งให้พระเจ้ามาฆะยกทัพเข้ายึดครองศรีลังกา คัมภีร์จุลวงศ์ระบุว่าพระเจ้ามาฆะโปรดให้สร้างป้อมปราการหลายแห่งตามท่าเรือสำคัญของเกาะลังกา ดังเช่น มหาติตถะ มันนาระ สูกรติตถะ มธุปาทติตถะ เป็นต้น (Geiger, 1992) สันนิษฐานว่าป้อมปราการเหล่านั้นน่าจะทำหน้าที่คุ้มกันเรือค้าขายของกษัตริย์แห่งอาณาจักรคังคาตะวันออกตลอดทั้งพ่อค้าชาวต่างประเทศ

คัมภีร์จุลวงศ์ระบุว่าพระเจ้ามาฆะยกทัพเข้ารุกรานเกาะลังกา พุทธศักราช (พ.ศ. 1758) แล้วเข้ายึดครองบริเวณราชรัฏฐะหรือตอนเหนือของเกาะลังกา โดยมีเมืองโปโฬนนารุวะเป็นศูนย์กลางปกครอง (Geiger, 1992) ส่วนเขตโรหณรัฏฐะทางทิศตะวันออกเฉียงใต้และเขตมายารัฏฐะทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ อยู่ภายใต้การปกครองของเชื้อพระวงศ์ชาวสิงหล พระองค์ทรงครอบครองบริเวณราชรัฏฐะเป็นเวลา 21 ปี (พ.ศ. 1779) ก่อนที่จะถูกกษัตริย์สิงหลแห่งอาณาจักรดัมพเดณิยะยกทัพเข้าตีจนพ่ายแพ้ คราวนั้นพระองค์จึงถอยร่นขึ้นไปทางตอนเหนือบริเวณคาบสมุทรจัฟฟ์นา แล้วสร้างอาณาจักรขึ้น (อาณาจักรจัฟฟ์นา-ผู้เขียน) และปกครองจนถึงกาลสวรรคตซึ่งตรงกับพุทธศักราช (พ.ศ. 1798) ตลอดระยะเวลาสองทศวรรษแห่งการครองราชย์ ผู้บันทึกตำนานชาวลังกาไม่กล่าวถึงพระองค์เลย ตรงกันข้ามกับพระเจ้าปรากรมพาหุ ที่ 2 แห่งอาณาจักรดัมเดณิยะ ตำนานน้อยใหญ่หลายเล่มของศรีลังกากลับพากันสดุดีพระเกียรติคุณอย่างยิ่งใหญ่เสมือนเป็นกษัตริย์มหาราชพระองค์หนึ่งของชาวศรีลังกา ผู้เขียนสันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะสมัยนั้นบทบาทของพระเจ้ามาฆะลดความสำคัญลงเนื่องจากอยู่ภายใต้การควบคุมของกษัตริย์ปาณฑยะแห่งอินเดีย หากพระองค์แสดงอาการดื้อดึงน่าจะถูกบุกรุกโจมตีได้ สอดคล้องกับหลักฐานจากจารึกของพระเจ้าชฏาวรมันสุนทรปาณฑยะ ซึ่งระบุว่าพระองค์ได้ยกทัพเข้าปราบปรามกษัตริย์ศรีลังกา พร้อมบังคับให้ส่งเครื่องราชบรรณาการเป็นประจำทุกปี (Sastri, 1937) ส่วนพระเจ้าปรากรมพาหุน่าจะบริหารบ้านเมืองอย่างปลอดภัย เพราะทรงเป็นเชื้อสายแห่งราชวงศ์ปาณฑยะ ซึ่งสืบสาย

โดยตรงมาจากพระเจ้าวิชัยพาหุผู้สถาปนาอาณาจักรโปโฬนนารุวะ (Cordington, 1994)

พุทธศักราช (พ.ศ.1789) หรือหนึ่งศตวรรษหลังจากพระเจ้ามาฆะปกครองอาณาจักรจัฟฟ์นา พระเจ้าจันทรภาณุแห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ ได้ยกทัพบุกรุกโจมตีศรีลังกา (Geiger, 1992) คราวนั้นทรงเคลื่อนพลขึ้นฝั่งทางตอนใต้ของเกาะ เหตุเพราะเมืองหลวงของอาณาจักรดัมพเดณิยะอยู่ติดทะเลฝั่งตะวันตก (Liyanagamage, 2018) ผลการรณรงค์สงครามครั้งนั้นจบลงด้วยความปราชัยของผู้บุกรุก เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีหลักฐานใดอ้างว่าการทำสงครามครั้งนั้น พระเจ้ามาฆะแห่งอาณาจักรจัฟฟ์นาเข้าช่วยเหลือพระเจ้าจันทรภาณุทำสงครามกับชาวสิงหลหรือไม่? ประเด็นนี้ลังกากุมารแสดงความเห็นว่าพระเจ้ามาฆะน่าจะเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับพระเจ้าจันทรภาณุจริง แต่ทำหน้าที่เป็นฝ่ายสนับสนุนด้วยเสบียงอาหาร ขณะที่พระเจ้าจันทรภาณุรับผิดชอบในฐานะแม่ทัพใหญ่ (ลังกากุมาร, 2562) ส่วนสาเหตุการบุกโจมตีศรีลังกานั้น คัมภีร์หัตถวนคัลลวิหารวังสะระบุว่าพระเจ้าจันทรภาณุต้องการครอบครองศรีลังกา (Godakumbura, 1956) นักวิชาการบางท่านแสดงความเห็นว่าพระองค์ต้องการควบคุมเส้นทางการค้าทางทะเล เนื่องจากสมัยนั้นศรีลังกาเป็นเส้นทางการค้าขึ้นชื่อ (De Silva, 2011) ผู้เขียนเชื่อว่าพระองค์น่าจะต้องการอัญเชิญพระเขี้ยวแก้วไปประดิษฐานที่อาณาจักรตามพรลิงค์ เนื่องจากสมัยนั้นศรีลังกาเลื่องลือในฐานะเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เพราะเป็นสถานสถิตของพระเขี้ยวแก้ว บาตรของพระพุทธเจ้า และต้นพระศรีมหาโพธิ์ (Geiger, 1992)

ครั้นพ่ายแพ้ศึกหนแรกแล้ว สันนิษฐานว่าพระเจ้าจันทรภาณุและพระราชโอรสไม่ได้เดินทางกลับอาณาจักรตามพรลิงค์ แต่ได้ปกครองอาณาจักรจัฟฟ์นาแทนพระเจ้ามาฆะผู้ชราภาพ ขณะเดียวกันก็ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศรีลังกาและสะสมกำลังคอยเวลาทำศึกอีกครั้ง สอดคล้องกับหลักฐานจากคัมภีร์จุลวงศ์ ซึ่งระบุว่าก่อนทำสงครามครั้งที่ 2 พระองค์ได้ออกเกลี้ยกล่อมชาวเมืองจนยอมตนสวามิภักดิ์เป็นจำนวนมาก (Geiger, 1992) หลักฐานอีกแห่งหนึ่งระบุว่าชื่อหมู่บ้านหลายแห่งบริเวณคาบสมุทรจัฟฟ์นามีรากศัพท์มาจากคำว่า "ชาวะกะ" ดังเช่น "ชาวะกะเจริ" หมายถึงการตั้งรกรากของพวกชาวะกะ "ชาวะกันจิมา" หมายถึงเขตแดนของชาวะกะ และ "ชาวันโกฏไฏย์" หมายถึงป้อมปราการชาวะกะ (Indrapala, 1965) หลักฐานดังกล่าวยืนยันได้ว่าพระองค์ทรงพักอยู่อาณาจักรจัฟฟ์นา เพื่อตระเตรียมสรรพกำลังสำหรับทำสงครามกับกษัตริย์สิงหลอีกหน

ประเด็นคำถามคือขณะพำนักอยู่อาณาจักรจัฟฟ์นาพระองค์ดำรงตนในฐานะอะไร

ผู้เขียนเห็นว่าครั้นสงครามหนแรกระหว่างพระองค์กับกษัตริย์สิงหลสิ้นสุดลง พระเจ้ามาฆะคงพิจารณาเห็นว่าพระองค์ชราภาพมากแล้ว ก่อนจะสิ้นพระชนม์น่าจะมอบบัลลังก์อาณาจักรจัฟฟ์นาให้แด่พระเจ้าจันทรภาณุเป็นกษัตริย์ปกครองสืบไป (Indrapala, 1965) จารึกของพระเจ้าชฏาวรมันสุนทรปาณฑยะระบุว่าพุทธศักราช (พ.ศ. 1801) พระองค์ได้ยกทัพเข้าปราบปรามพระเจ้าชาวะกะผู้ดื้อรั้น เพื่อให้ส่งเครื่องราชบรรณาการตามโบราณราชประเพณี (Sastri, 1937) สันนิษฐานว่าพระเจ้าชาวะกะพระองค์นี้หมายถึงพระเจ้าจันทรภาณุ (Indrapala, 1965; p. 449) หากเป็นเช่นนี้ก็

ยืนยันได้ว่าพระเจ้าจันทรภาณุขึ้นเสวยราชย์สืบแทนพระเจ้ามาฆะจริง และการตระเตรียมสรรพกำลังโดยไม่เชื่อฟังคำทัดทานของกษัตริย์ปาณฑยะน่าจะเป็นเหตุให้พระเจ้าชฏาวรมันสุนทรปาณฑยะยกทัพมาปราบ เพื่อให้ยอมสวามิภักดิ์และส่งเครื่องราชบรรณาการเช่นเดิม ครั้นล่วงเข้าพุทธศักราช (พ.ศ. 1805) สงครามระหว่างพระเจ้าจันทรภาณุกับกษัตริย์สิงหลปะทุขึ้นอีกครั้ง คราวนี้พระเจ้าจันทรภาณุได้เคลื่อนทัพลงจากทางตอนเหนือ ตีเมืองน้อยใหญ่ตามรายทางก่อนที่จะตั้งค่ายที่ยาปหุวะ ซึ่งเป็นเมืองหน้าด่านก่อนถึงเมืองหลวงดัมพเดณิยะ กองทัพของพระเจ้าจันทรภาณุน่าจะยิ่งใหญ่ยากต่อการต่อกร กษัตริย์สิงหลจึงส่งราชทูตไปขอความช่วยเหลือจากจักรวรรดิปาณฑยะ (Liyanagamage, 2018) สมัยนั้นกษัตริย์ปาณฑยะพระนามว่าชฏาวรมันวีรปาณฑยะ สงครามครั้งนั้นจบลงด้วยความพ่ายแพ้ของพระเจ้าจันทรภาณุ จารึกของพระเจ้าชฏาวรมันวีรปาณฑยะระบุว่า พระองค์ได้ยกทัพเข้าโจมตีศรีลังกา ทรงยึดครองอีแลม (สิงหล-ผู้เขียน) และพระพิชัยมงกุฎของพระเจ้าชาวะกะพร้อมพระเศียร (Sastri, 1937) สันนิษฐานว่าพระเจ้าชาวะกะในที่นี้หมายถึงพระเจ้าจันทรภาณุ สอดคล้องกับหลักฐานในคัมภีร์จุลวงศ์ซึ่งระบุว่าพระเจ้าจันทรภาณุสิ้นพระชนม์กลางสมรภูมิ (Geiger, 1992) คราวเดียวกันนั้นพระเจ้าชฏาวรมันวีรปาณฑยะได้แบ่งเกาะลังกาเป็น 2 ส่วน หนึ่งนั้นปกครองโดยกษัตริย์สิงหลแห่งอาณาจักรดัมพเดณิยะ อีกหนึ่งนั้นคืออาณาจักรจัฟฟ์นาได้มอบให้พระราชโอรสของพระเจ้าจันทรภาณุปกครองด้วยเหตุผลว่า “เป็นการชอบแล้วที่พระโอรสควรได้รับสิทธิปกครองบ้านเมืองอันกว้างขวางซึ่งเป็นมรดกของพระราชบิดา” (Sastri, 1937) หลักฐานเบื้องต้นชี้ให้เห็นว่ากษัตริย์ปาณฑยะ มิได้แทรกแซงกิจการบ้านเมืองของ

ลังกาแต่อย่างใด แม้พระองค์จะเป็นพันธมิตรกับกษัตริย์สิงหลด้วยการช่วยเหลือขับไล่พระเจ้าจันทรภาณุก็จริง แต่พระองค์ก็ทำหน้าที่เพียงยุติข้อพิพาทระหว่างสองฝ่าย ซึ่งล้วนเป็นผู้ถวายเครื่องราชบรรณาการมาแต่เดิม (Indrapala, 1965) ประเด็นนี้ลังกากุมารแสดงความเห็นว่าความจริงแล้วกษัตริย์ปาณฑยะต้องการให้พระโอรสของพระเจ้าจันทรภาณุ ทำหน้าที่ตรวจสอบและคานอำนาจกษัตริย์ลังกา เพื่อไม่ให้เข้มแข็งเกินกว่าจะควบคุมได้ ถือว่าเป็นการถ่วงดุลอำนาจของกษัตริย์ศรีลังกา และเหตุที่เมืองจัฟฟ์นาเป็นศูนย์กลางการปกครอง ก็ด้วยเหตุว่าบริเวณนี้ห่างไกลจากเมืองหลวงของกษัตริย์สิงหลประการหนึ่ง และเป็นเมืองท่าค้าขายสำคัญประการหนึ่ง (ลังกากุมาร, 2562)

แนวความคิดเบื้องต้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่า พระเจ้าจันทรภาณุน่าจะสืบทอดอำนาจต่อจากพระเจ้ามาฆะ ในฐานะผู้รับมรดกตามกฎมณเฑียรบาล (legitimate Rights) ด้วยวิธีความสัมพันธ์ทางฝ่ายพระราชมารดา (Maternal Alliance) ซึ่งสมัยนั้นถือว่าเป็นธรรมเนียมของราชวงศ์กาลิงคะ หากเป็นเช่นนี้แสดงว่าพระองค์เป็นพระราชโอรสของพระเจ้ามาฆะ เพราะทั้งสองพระองค์ล้วนสังกัดราชวงศ์กาลิงคะเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับจารึกกุฑุมิยามไลย์ซึ่งระบุว่าพระโอรสสมควรรับมรดกจากพระราชบิดา (Sastri, 1937) ศาสตราจารย์เสนารัต ปรณวิตานะ ยืนยันว่ากษัตริย์ชาวะกะผู้ปกครองอาณาจักรจัฟฟ์นาเป็นเชื้อสายราชวงศ์กาลิงคะ และการครอบครองอาณาจักรจัฟฟ์นานั้นเป็นการแสดงออกถึงความเกี่ยวพันกับราชวงศ์คังคาและความภาคภูมิใจของบรรพชน (Paranavitana, 1961) สันนิษฐานว่าก่อนนั้นพระเจ้ามาฆะน่าจะปกครองเมืองสิงหปุระภายในอาณาจักรกาลิงคะแห่ง

ชมพูทวีป ส่วนพระเจ้าจันทรภาณุนั้นเป็นกษัตริย์ปกครองอาณาจักรตามพรลิงค์แห่งนครศรีธรรมราช พระองค์น่าจะปกครองตามพรลิงค์ในฐานะเป็นผู้รับสิทธิธรรมฝ่ายพระราชมารดา หลักฐานยืนยันคือทหารหาญผู้เข้าร่วมสงคราม คัมภีร์จุลวงศ์ระบุว่าพระเจ้ามาฆะมีทหารชาวกาลิงคะและเกรฬะเข้าร่วมด้วย ส่วนทหารผู้เข้าร่วมกองทัพของพระเจ้าจันทรภาณุเป็นชาวชาวะกะหรือชวา (Geiger, 1992) คำว่า “เกรฬะ” หมายถึงทหารรับจ้างชาวเกรฬะซึ่งทำหน้าที่ช่วยเหลือกษัตริย์ผู้จ้างวานในการรบ เชื่อว่าพระเจ้ามาฆะน่าจะว่าจ้างทหารชาวเกรฬะให้เข้าร่วมกองทัพด้วย (Sirisena, 2016) ส่วนคำว่า “ชาวะกะ” หมายถึงทหารแห่งคาบสมุทรมาเลย์ ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของพระเจ้าจันทรภาณุ (อมรา ศรีสุชาติ, 2557)

หากยอมรับแนวความคิดเบื้องต้นก็จะเกิดคำถามว่า หลักฐานกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ามาฆะแห่งอาณาจักรโปโฬนนารุวะกับพระเจ้าจันทรภาณุแห่งแคว้นตามพรลิงค์ ในฐานะพระราชบิดาและพระราชโอรสไม่ปรากฏเห็นเลย โดยเฉพาะคัมภีร์ภาษาบาลีและภาษาสิงหล ซึ่งบันทึกเหตุการณ์ของศรีลังกา หากจะแย้งว่าเพราะอคติของผู้บันทึกเหตุการณ์บ้านเมืองสมัยนั้นก็ขาดความสมเหตุสมผล เหตุเพราะคัมภีร์ ส่วนใหญ่ล้วนอ้างถึงพระราชประวัติของกษัตริย์ทั้งสองพระองค์ แม้จะบันทึกไว้ในฐานะผู้บุกรุกทำลายสร้างความเสียหายแก่ชนชาวเกาะลังกาก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าผู้บันทึกเหตุการณ์สมัยนั้น น่าจะต้องการมุ่งสรรเสริญเฉพาะพระเกียรติคุณของพระเจ้าปรากรมพาหุแห่งอาณาจักรดัมพเดณิยะเท่านั้น ซึ่งสมัยพระองค์ทรงอุปถัมภ์พระสงฆ์นักปราชญ์ผู้บันทึกเหตุการณ์บ้านเมืองและบำรุงรักษาพระศาสนาเป็นอย่างดี ธรรมดาของผู้บันทึกเหตุการณ์ย่อมให้

ความสำคัญต่อกษัตริย์ผู้ถวายความอุปถัมภ์แก่พระศาสนาเป็นธรรมดาวิสัย จึงสรุปได้ว่าเพราะเห็นความสำคัญของกษัตริย์แห่งตน ผู้บันทึกเหตุการณ์จึงไม่ให้ความสำคัญแก่กษัตริย์เหล่าอื่น หลักฐานที่ปรากฏเห็นจึงอ้างถึงเฉพาะการทำสงครามเท่านั้น

ประเด็นชวนวิเคราะห์คือพระเจ้าจันทรภาณุเกี่ยวข้องกับราชวงศ์กาลิงคะจริงหรือไม่ แม้หลักฐานเบื้องต้นจะชี้บอกว่าพระองค์เป็นพระราชโอรสของพระเจ้ามาฆะแห่งราชวงศ์กาลิงคะผู้ปกครองอาณาจักรโปโฬนนารุวะแห่งเกาะลังกาก็จริง แต่ล้วนเป็นการวิเคราะห์ของนักวิชาการสมัยใหม่ ประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าความสมเหตุสมผลน่าจะเป็นอยู่ที่ความสัมพันธ์ทางพระราชมารดา (Maternal Alliance) ซึ่งสมัยนั้นราชวงศ์กาลิงคะผู้ปกครองอาณาจักรโปโฬนนารุวะของศรีลังกาล้วนยึดถือเป็นประเพณีสืบต่ออย่างเหนียวแน่น การที่พระเจ้าจันทรภาณุแห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ยกทัพมาบุกรุกเกาะลังกาน่าจะได้รับความยินยอมจากเชื้อพระวงศ์กาลิคะแห่งเกาะลังกาเป็นแน่ สอดคล้องกับแนวคิดของสิริเสนะ (Sirisena,) ซึ่งระบุว่าสมัยอาณาจักรโปโฬนนารุวะตอนปลายนั้น กษัตริย์ราชวงศ์กาลิงคะล้วนสืบสายครองราชย์ด้วยความสัมพันธ์ทางพระราชมารดาเป็นหลัก และราชวงศ์กาลิงคะมิได้หมายถึงเฉพาะแคว้นกาลิงคะแห่งอินเดียตะวันออกเท่านั้น แต่หมายรวมถึงอาณาจักรบริเวณคาบสมุทรมาเลย์ด้วย ซึ่งหลักฐานอ้างอิงมีกล่าวถึงทั้งฝ่ายศรีลังกาและบันทึกของพ่อค้าชาวจีน (Sirisena, 1971)

4. ทรงเป็นเชื้อสายราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช

ผู้เสนอแนวคิดนี้เป็นคนแรกคือศาสตราจารย์พิเศษ ขจร สุขพานิช ในฐานะเป็นนักประวัติศาสตร์ผู้ทรงความรู้ด้านการตีความประวัติศาสตร์ไทยแบบใหม่ ท่านยืนยันว่าพระเจ้าจันทรภาณุสืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช โดยพรรณนาว่า "ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชปรากฏเห็นครั้งแรกที่เมืองลพบุรีประมาณพุทธศักราช (พ.ศ.1658) หลักฐานคือการส่งคณะทูตและเครื่องราชบรรณาการไปเมืองจีน ซึ่งสมัยนั้นตรงกับราชวงศ์ซ้องมีราชธานีอยู่ทางเหนือชื่อว่าไคฟง ครั้นต่อมาถูกพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 แห่งอาณาจักรขอมแผ่อำนาจเข้าครอบครองจึงขาดหายไประยะหนึ่ง มาปรากฏเห็นอีกครั้งประมาณพุทธศักราช (พ.ศ.1698) เมื่อหลักฐานระบุว่ากษัตริย์แห่งเมืองลพบุรีได้ส่งคณะทูตไปเมืองจีน สมัยนั้นราชธานีของราชวงศ์ซ้องย้ายมาอยู่ที่เมืองฮางเชา การส่งทูตไปจีนครั้งหลังแสดงว่าราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชพยายามประกาศความเป็นเอกราชของลพบุรีอีกครั้ง สอดคล้องกับจารึกดงแม่นางเมืองซึ่งระบุพุทธศักราช (พ.ศ.1710) โดยเนื้อหาเน้นความเป็นเอกราชและราชธานีน่าจะอยู่ที่เมืองลพบุรี ต่อมาประมาณพุทธศักราช (พ.ศ.1734) พระเจ้าศรีธรรมโศกราชได้อพยพโยกย้ายลงใต้ไปอยู่ที่นครศรีธรรมราช สาเหตุเป็นเพราะพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งอาณาจักรขอมบีบคั้นให้พระองค์สละราชธานี พระองค์จึงชักชวนพระมเหสีและพระอนุชาทั้งสองพร้อมข้าราชบริพารย้ายมาอยู่เมืองนครศรีธรรมราช" ส่วนหลักฐานยืนยันว่าพระเจ้าจันทรภาณุเป็นเชื้อสายราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชคือทหารหาญที่ร่วมกองทัพเดินทางไปโจมตีศรีลังกา คัมภีร์ฝ่ายศรีลังการะบุนามทหารว่า "ชาวะกะ" ตรงกับภาษาไทยว่า "โยนกะ" หมายถึงชาวยวนโยนกซึ่งติดตามพระองค์ลง

มาสร้างหลักปักฐานบริเวณปักษ์ใต้ และสอดคล้องกับจารึกหลักพระขรรค์ไชยศรีของพระเจ้าไชยวรมันที่ 7 ประมาณพุทธศักราช (พ.ศ. 1734) ซึ่งระบุว่าพวกยวนถูกกวาดต้อนเป็นเชลยไปสร้างปราสาทพระขรรค์ไชยศรี ร่วมกับพวกจามพุกามและรามัญเป็นจำนวนมาก (ขจร สุขพานิช, 2521) ประเด็นน่าสนใจคือการแผลงศัพท์ภาษาไทยว่า "โยนกะ" เป็น "ชาวะกะ" ตามสำเนียงของชาวศรีลังกานั้น สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นลักษณะของนิรุกติศาสตร์กล่าวคือการออกเสียงตามสำเนียงของแต่ละถิ่น

ผู้เขียนเชื่อว่าแนวความคิดของศาสตราจารย์ขจร สุขพานิช มีลักษณะต้องการร้อยเรียงประวัติศาสตร์ให้สอดรับกับเรื่องราวในตำนานของไทย ซึ่งปรากฏเห็นในคัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์ คัมภีร์จามเทวีวงศ์ และคัมภีร์ตำนานมูลศาสนา โดยเฉพาะประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างลพบุรีกับนครศรีธรรมราช ดังความว่า "คราวหนึ่งพระเจ้าตราพกะแห่งหริภุญชัย (อัตราสกราชหรือพกราช) ได้ยกทัพเข้าลงไปตีเอาเมืองลวปุระ (ละโว้) พระเจ้าอุจฉิตตจักรพรรดิ (อุจฉิฏฐจักรวัติราชหรืออุจจิตตะจักรวรรดิ) ครั้นทราบข่าวศึกได้ตระเตรียมสรรพกำลังยกทัพออกไปเผชิญหน้ากับกษัตริย์แห่งหริภุญชัย ขณะนั้นแลพระเจ้าชีวก (สุชิตราชหรือวรราช) ครั้นทรงทราบข่าวได้ยกทัพบกและทัพเรือจากสิริธัมมนครมายึดเอาเมืองลวปุระ ครั้นพระเจ้าตราพกะและพระเจ้าอุจฉิตตจักรพรรดิทราบข่าวได้รีบเร่งแข่งกันไปชิงเอาเมืองหริภุญชัย ปรากฏว่าพระเจ้าอุจฉิตตจักรพรรดิยึดเอาเมืองหริภุญชัยได้ก่อน พระเจ้าตราพกะผู้ปราชัยได้สูญหายไป พระเจ้าชีวกนั้นมอบให้พระโอรสพระนามว่ากัมโพชปกครองเมืองลวปุระ ส่วนพระองค์เสด็จกลับไปปกครองอาณาจักรสิริธัมมนครเช่นเดิม" (พระรัตนปัญญาเถระ, 2515;

พระโพธิรังสีเถระ, 2554; พระพุทธพุกามเถระและพระพุทธญาณเถระ, 2557) หากตรวจสอบรายละเอียดดังกล่าวเบื้องต้นก็จะเห็นว่าเชื้อสายของพระเจ้าจันทรภาณุมาจากลพบุรีจริง การที่พระเจ้าชีวกะแห่งสิริธัมมนครยกทัพไปยึดเอาเมืองลพบุรีก็เป็นการอ้างสิทธิธรรม เพราะเดิมนั้นพระญาติวงศ์ของพระองค์ครองราชย์อยู่ แต่สมัยหลังน่าจะอยู่ภายใต้อำนาจของขอมเรียบร้อยแล้ว

นักวิชาการอีกท่านหนึ่งซึ่งเสนอแนวคิดนี้คืออาจารย์วิเชียร ณ นคร อดีตอาจารย์แห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ในฐานะนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์เมืองนครศรีธรรมราช ท่านได้นำเสนอเรื่องราวของราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชอีกด้านหนึ่ง ความว่า “พระเจ้าศรีธรรมโศกราชนั้นเป็นพราหมณ์ชาวอินเดีย เดิมชื่อว่าพราหมณ์มาลี ถูกพวกอิสลามรุกรานจึงได้อพยพพรรคพวกลงเรือสำเภาหลายร้อยลำหนีมาขึ้นบกที่บ้านเมืองทุ่งตึกใกล้เมืองตะกั่วป่า ทางฝั่งทะเลตะวันตกของไทย ครั้นแล้วข้าราชบริพารได้อภิเษกพราหมณ์มาลีขึ้นเป็นกษัตริย์ ด้วยการถวายพระนามว่าพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ส่วนพราหมณ์มาลาผู้น้องเป็นที่พระมหาอุปราช การอพยพมาครั้งนี้นัยว่าพวกอินเดียได้นำเอาพระทันตธาตุมาด้วย ต่อมาครั้นสร้างหลักปักฐานสร้างบ้านแปลงเมืองได้ไม่นานก็เกิดโรคระบาดเข้าสิงเมือง พระองค์จึงต้องอพยพโยกย้ายหาสถานที่สร้างบ้านเมืองหลายแห่ง สุดท้ายมาพบหาดทรายใหญ่ริมทะเลพิจารณาเห็นว่า เป็นภูมิประเทศต้องลักษณะตามหลักชัยภูมิ กล่าวคือมีลำน้ำหลายสายและที่ราบเหมาะสำหรับการเกษตร จึงสร้างราชธานีขึ้น เริ่มจากสร้างกำแพงเมือง พระมหาธาตุเจดีย์ เทวสถาน และปราสาทราชวัง ครั้นจัดระเบียบการปกครองที่อยู่กินของไพร่บ้านพลเมือง

เรียบร้อยแล้ว พระเจ้าศรีธรรมโศกราชจึงทรงปรึกษาพระมหาเถรานุเถระและพราหมณาจารย์ เพื่อหาอุบายป้องกันโรคไข้ห่าซึ่งยังเกิดขึ้นไม่หายขาด พระมหาเถรานุเถระและพราหมณาจารย์ทั้งหมดตกลงเห็นพ้องกันให้ทำเงินตรานโมตามตำรับไสยเวทโปรยหว่านรอบเมือง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาเมืองนครศรีธรรมราชก็อยู่เย็นเป็นสุขตลอดมา” (วิเชียร ณ นครและคณะ, 2521) อาจารย์วิเชียร ณ นคร ระบุว่าเรื่องราวดังกล่าวคัดลอกมาจากจดหมายเหตุตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ฉบับพบที่วัดเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และฉบับพบที่บ้านทุ่งตึก อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา หากตรวจสอบเนื้อหาทั้งหมดจะเห็นว่า ผู้บันทึกน่าจะเป็นผู้ศรัทธาลัทธิฮินดูเพื่อต้องการให้สอดรับกับคติความเชื่อของชาวนครศรีธรรมราชสมัยนั้น จึงสอดแทรกเรื่องของพระทันตธาตุเข้าไปด้วย แนวความคิดนี้แม้ไม่ระบุว่ามีความเกี่ยวข้องกับพระเจ้าจันทรภาณุหรือไม่ แต่เป็นการชี้ให้เห็นว่าราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชอาจจะมีต้นกำเนิดมาจากแหล่งอื่น

นักวิชาการท่านสุดท้ายที่เสนอแนวคิดนี้คือรองศาสตราจารย์ประทีป ชุมพล ในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านโบราณคดีประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะตำนานโบราณของนครศรีธรรมราช ท่านได้เสนอแนวความคิดว่าราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชน่าจะมาจากเมืองอินทปัตย์หรือเขมร โดยถอดความจากตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราชและตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งระบุว่าสมัยหนึ่งท้าวศรีธรรมโศกราชเดินทางมาจากเมืองอินทปัตบุรีย์ พร้อมพระอนุชาชื่อว่าท้าวจันทรภาณุและท้าวพงษ์สุรา ครั้นท้าวศรีธรรมโศกราชสิ้นพระชนม์แล้ว ท้าวจันทรภาณุพระอนุชาขึ้นครองราชย์เป็นท้าวศรีธรรมา-โศกราช ส่วนท้าวพงษ์สุราพระอนุชารั้งตำแหน่งท้าวจันทรภาณุ ต่อมาไม่นาน

ท้าวศรีธรรมโศกราช (จันทรภาณุที่ 1) สิ้นพระชนม์ พระอนุชา (ท้าวจันทรภาณุที่ 2) ก็ขึ้นครองราชย์สืบแทน ต่อมาชวาเข้ามารุกรานจนหมดอิสรภาพระยะหนึ่ง ตำนานดังกล่าวสอดคล้องกับจดหมายเหตุของจีน ซึ่งระบุว่าพุทธศักราช (พ.ศ. 1773) เมืองนครศรีธรรมราชตกเป็นเมืองขึ้นของสันโฟไซ ส่วนจารึกของพระเจ้าจันทรภาณุศรีธรรมราชา ซึ่งสลักพุทธศักราช (พ.ศ. 1773) ระบุถึงการตั้งราชวงศ์ใหม่คือปทุมวงศ์และอ้างว่าเป็นราชวงศ์สืบเชื้อสายมาจากท้าวศรีธรรมโศกราช ด้วยเหตุนั้น พุทธศักราช (พ.ศ. 1773) จึงถือว่าเป็นปีประกาศอิสรภาพ สมัยพระเจ้าจันทรภาณุสถาปนาราชวงศ์ปทุมวงศ์แห่งนครศรีธรรมราช น่าจะเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อในการเปลี่ยนแปลงชื่อเมืองจากตามพรลิงค์ อันเป็นนามเดิมแห่งการตั้งถิ่นฐานของชาวอินเดียซึ่งมีศาสนาฮินดูเป็นแกนนำ มาเป็นนครศรีธรรมราชเมืองแห่งพระพุทธศาสนาจากศรีลังกา (ประทีป ชุมพล, 2536)

ผู้เขียนเชื่อว่าราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชแห่งเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งมีความเกี่ยวพันทางเครือญาติกับเมืองละโว้หรือลพบุรี อาจจะเป็นในรูปแบบการแต่งงานระหว่างกันและกัน หรืออาจจะเป็นญาติวงศ์พงศาสายเดียวกันมาแต่เดิม และการเกี่ยวดองดังกล่าวอาจจะเชื่อมโยงไปถึงกษัตริย์แห่งอาณาจักรกัมพูชาด้วย ประเด็นน่าสนใจคือราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชให้ความสำคัญสถานภาพสตรีสูงกว่าอาณาจักรอื่น หลักฐานดังกล่าวปรากฏเห็นในคัมภีร์จามเทวีวงศ์ความว่า “ฝ่ายพระเจ้าสุชิตราชเจ้าแห่งศิริธรรมนครครั้นทราบว่ากองทัพทั้งสองพระนครหนีไปแล้ว ก็เสด็จกลับไปถึงพระนครละโว้ก็หยุดถือเอาพระนครละโว้ได้โดยง่าย เพราะไม่มีผู้ใดจะต่อรบ เข้าไปยังพระนครได้แล้วก็ให้พิฆาฏมหาพิชัยเภรีกระทำการบูชาเทพยดาแลบูชาเทวรูป

ในป่า และบูชารูปพระราชมารดา แลบูชาเทพยดาที่รักษาพระนคร” (พระโพธิรังสีเถระ, 2554) การบูชารูปพระราชมารดาดังกล่าวแสดงถึงความเชื่อของบรรพบุรุษผู้นับถือสตรีมาแต่เดิม สันนิษฐานว่าน่าจะสะท้อนถึงบทบาทและความสำคัญทางการเมืองของสตรี สอดคล้องกับจารึกเขมรสมัยพุทธศตวรรษที่ 12 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการสืบเชื้อสายทางมารดา (Hall, 1955) อีกแห่งหนึ่งเอกสารของจีนขนานนามเมืองละโว้ว่าหลอหู มีความหมายว่าอาณาจักรของผู้หญิง เหตุเพราะต้องการสดุดีเกียรติคุณของพระนางจามเทวีแห่งละโว้ ผู้เป็นปฐมกษัตริย์ของอาณาจักรหริภุญไชย (เฉลิม ยงบุญเกิด, 2505) การให้ความสำคัญกับสถานภาพสตรีของกษัตริย์เขมรยังพบเห็นจากพระราชประวัติของพระเจ้าสูรยวรมันที่ 1 ซึ่งสันนิษฐานว่าพระองค์สืบเชื้อสายฝ่ายมารดาต่อลงมาจากสายพระเจ้าชีวกะหรือชาวะกะแห่งนครศรีธรรมราชหรือไชยา (อมรา ศรีสุชาติ, 2557) ดังปรากฏข้อความในจารึกสด๊กก๊อกธม หลักที่ 2 จังหวัดสระแก้ว ความว่า “ได้ยินว่าพระองค์ผู้มียศ ทรงพระนามว่าชเยนทรวรมัน ผู้มีกำหนดได้รับการแต่งตั้งจากเทพแห่งสมุทร (พระเจ้าอุทยาทิตยวรมัน) ได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์ในหมู่ชนที่ควรแก่การบูชาของครู ในสกุลอันประเสริฐทั้งหลาย การสืบเชื้อสายจากฝ่ายมารดาของพระองค์ อันมีสายของพระเจ้าสูรยวรมัน เป็นต้น สืบต่อกันมาโดยไม่ขาดสาย ที่มีเสี้ยวแห่งพระจันทร์ครอบงำไว้ มีภาวะเป็นอมร ได้ปรากฏแก่โลก ภายหลังจากที่แยกจากจันทรวงศ์” (กรมศิลปากร, 2529)

ส่วนข้อความจากจารึกศาลสูงหลักที่ 1 ซึ่งพบที่อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี (พุทธศักราช 1568) ปรากฏพระนามว่า “พระบาทกัมรเดงกำตอน อัญ ศรีสูรยวรรรมเทวะ” ซึ่งหมายถึงพระเจ้าสูรยวรมัน (ที่ 1)

ชี้ให้เห็นว่าพระองค์ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานและฝ่ายเถรวาท (อมรา ศรีสุชาติ, 2557) ประเด็นนี้สามารถเปรียบเทียบจากจารึกจันทรภาณุ ศรีธรรมราช ซึ่งระบุว่า “พระองค์ทรงเป็นกมลวงศ์” กล่าวตามหลักฐานกมล หมายถึงดอกบัวสีแดงเป็นสัญลักษณ์ของพระอมิตาภะพุทธเจ้า ซึ่งเป็น 1 ใน 5 พระพุทธเจ้าองค์เที่ยง ตามความเชื่อของพระพุทธศาสนามหายานแบบวัชรยาน พระอมิตาภะพุทธเจ้าเป็นต้นกำเนิด (ผู้บันดาลให้เกิด) ของพระโพธิสัตว์และศักติของพระโพธิสัตว์จำนวนมากเพื่อลงมาช่วยสรรพสัตว์บนโลก องค์สำคัญคือพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ศัพท์ว่า “ตามพรลิงค์” สามารถแปลได้ว่าทรงเป็นผู้ค้ำชูกมลกุล หมายถึงทรงค้ำชูพระพุทธศาสนามหายานที่มีพระโพธิสัตว์ในสกุลกมลหรือดอกบัวแดง (อมรา ศรีสุชาติ, 2557) หากเป็นเช่นนั้นก็สอดรับกับการค้นพบรูปพระโพธิสัตว์จำนวนมากบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันออกใกล้อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ซึ่งสมัยอดีตอยู่ในอาณาเขตของอาณาจักรตามพรลิงค์ โดยเฉพาะพระโพธิสัตว์ปัทมปาณิ พบที่ตำบลกระดังงา อำเภอสทิงพระ ทำด้วยสำริดสูง 20 ซม. เป็นศิลปะกลุ่มชนภาคใต้ อิทธิพลศิลปะอินเดียแบบปาละ อายุราวกลางพุทธศตวรรษที่ 15 ประทับนั่งบนดอกบัวในท่าลลิตาสนะ พระหัตถ์ขวาทำปางประทานพร พระหัตถ์ซ้ายทรงถือดอกบัว ประภามณฑลเป็นแผ่นกลมติดอยู่กลับฐาน มีรูปพระธนานิพุทธอมิตาภะประทับอยู่บนชฎามกุฎ ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัดมัชฌิมาวาส จังหวัดสงขลา (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2520) การพบรูปพระโพธิสัตว์ปัทมปาณิ ซึ่งมีรูปพระธยานิพุทธอมิตาภะประดับบนชฎามกุฎเช่นนี้ แสดงว่าพระพุทธศาสนาลัทธิมหายานนิกายสุขาวดีได้เข้ามาสู่ดินแดนแถบนี้นับแต่โบราณ ลัทธิมหายานิกายสุขาวดีนั้น

เป็นนิกายประเภทที่พึ่งอำนาจภายนอก เพราะนิกายนี้ถือความภักดีเลื่อมใสศรัทธาในองค์พระอมิตาภะเป็นสำคัญ ความศรัทธาและการภาวนาถึงองค์พระอมิตาภะแม้ครั้งเดียวก็อาจพาตนให้หลุดพ้นจากสงสารทุกข์ได้ โดยหลักนี้ถือว่าสรรพสัตว์ทั่วทศทิศหากมีจิตศรัทธาปรารถนาจะบังเกิดในสุขาวดี พึงมนสิการในใจหรือตั้งปณิธานแรงกล้า เมื่อเขาเหล่านั้นถึงกาลใกล้มรณะระลึกมั่นถึงแดนสุขาวดีก็จะถึงตามความปรารถนา (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2524) ผู้เขียนเชื่อว่าสมัยพระเจ้าจันทรภาณุศรีธรรมราชประกาศเอกราชสร้างอาณาจักรตามพรลิงค์นั้น อิทธิพลพระพุทธศาสนามหายานยังกระจายอยู่ทั่วอาณาจักร แม้พระองค์จะหันมานับถือพระพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ก็จริง แต่การจะปฏิเสธคติความเชื่อมหายานโดยสิ้นเชิงย่อมเป็นเรื่องยาก จึงต้องใช้คติความเชื่อและหลักคำสอนมหายานเป็นฐานฝ่ายเถรวาท โดยประพฤติตามเอาแบบอย่างพระจริยาวัตรของพระเจ้าสูรยวรมันที่ 1 ซึ่งทรงดำเนินศาสโนบายสำเร็จเป็นรูปธรรมแล้ว

แนวคิดเบื้องต้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่าราชวงศ์ศรีธรรมาโศกราชมิใช่ชาวนครศรีธรรมราชมาแต่เดิม แต่เป็นผู้อพยพโยกย้ายมาจากที่อื่น ส่วนคติความเชื่อมีความหลากหลายนับแต่ศรัทธาในลัทธิฮินดู เชื่อมั่นในพุทธศาสนามหายานและนับถือมั่นคงในพระพุทธศาสนาเถรวาท ประเด็นหนึ่งน่าสนใจคือการให้ความสำคัญกับสถานภาพสตรีหรือการสืบเชื้อสายทางมารดา สันนิษฐานว่าพระเจ้าจันทรภาณุน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากราชวงศ์ศรีธรรมาโศกราชแม้พระองค์จะทรงตั้งราชวงศ์ใหม่นามว่า “ปทุมวงศ์” แต่ประเพณีดังกล่าวหาได้สามารถสลัดพ้นไม่ ผู้เขียนเห็นว่าแม้แนวคิดเบื้องต้นจะมีความสมเหตุสมผลก็จริง แต่หลักฐานส่วนใหญ่คัดลอกมาจาก

คัมภีร์สมัยหลัง ความน่าเชื่อถือจึงลดคุณค่าลงไป และไม่สามารถเชื่อมโยงกับหลักฐานจากศิลาจารึกได้ ความน่าจะเป็นคืออิทธิพลของราชวงศ์ศรีธรรมาโศกราชนั้นเอง ทั้งด้านการเมืองและคติความเชื่อเป็นปัจจัยหนุนเสริมให้พระเจ้าจันทรภาณุทรงวางราโชบาย เพื่อบริหารประเทศและขยายอาณาเขต พร้อมทั้งสร้างสัมพันธไมตรีกับพระญาติวงศ์จนเป็นเหตุให้ยกทัพเข้ารุกรานศรีลังกา

ประเด็นชวนวิเคราะห์คือราชวงศ์ศรีธรรมาโศกราชหรือพระนามว่าศรีธรรมาโศกราชนั้น มิใช่ปรากฏเห็นเฉพาะในภาคใต้ของประเทศไทย แต่ปรากฏเห็นทั่วไปในหลักฐานของอาณาจักรที่นับถือพระพุทธศาสนาแบบมหายานและเถรวาท ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากษัตริย์แห่งอาณาจักรนั้นประพฤติตามแบบอย่างของพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย ในฐานะผู้ถวายความอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาของพระพุทธศาสนา ให้เจริญรุ่งเรืองและมั่นคงยาวนาน หลักฐานดังกล่าวยังปรากฏเห็นในคัมภีร์ของศรีลังกาเช่นเดียวกัน ซึ่งกล่าวถึงพระเจ้าปรากรมพาหุที่ 2 แห่งอาณาจักรดัมพเดณิยะ ผู้สามารถมีชัยเหนืออริราชศัตรูและทำนุบำรุงพระศาสนาจนมั่นคง โดยเฉพาะการปกปักรักษาและทำพิธีบูชาพระเขี้ยวแก้วและบาตรของพระพุทธเจ้าเป็นอย่างดียิ่ง “พระองค์ทรงมีอิทธานุภาพยิ่งใหญ่เสมือนพระเจ้าศรีธรรมาโศกราช” (Wilhelm Geiger, 1992) สันนิษฐานว่าลักษณะดังกล่าวน่าจะเป็นที่ยอมรับกันแพร่หลายของอาณาจักรที่นับถือพระพุทธศาสนาทั้งมหายานและเถรวาท หลักฐานเบื้องต้นชี้ให้เห็นว่านอกจากการปกครองบ้านเมืองให้ร่มเย็นเป็นสุขแล้ว พระราชภาระสำคัญอย่างหนึ่งคือการอุปถัมภ์พระศาสนา ด้วยการสงเคราะห์คณะสงฆ์ในฐานะเป็นศาสนทายาท และบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะเพื่อให้

เพียงพอต่อความต้องการของคณะสงฆ์ ตลอดจนสร้างศาสนสถานอันเป็นแหล่งรวมใจของอาณาประชาราษฎร์ ราชูปถัมภ์ดังกล่าวน่าจะเป็นที่รู้จักแพร่หลายของอาณาจักรที่นับถือพระพุทธศาสนาทั้งมหายานและเถรวาท

5. บทสรุป

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการสืบเชื้อสายของพระเจ้าจันทรภาณุ 3 ประเด็น กล่าวคือ 1) พระองค์ทรงสืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์กาลิงคะในคาบสมุทรมาเลย์ 2) ทรงสืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์กาลิงคะในอินเดีย และ 3) ทรงสืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์ศรีธรรมโศกราชในนครศรีธรรมราช กล่าวโดยรวมมีความเป็นไปได้ทั้งสามข้อ ประเด็นน่าสนใจเป็นกรณีพิเศษคือราชวงศ์ทั้ง 3 เบื้องต้น ให้ความสำคัญแก่สถานภาพสตรีเป็นหลัก กล่าวคือการจะขึ้นครองราชย์ต้องพิจารณาผู้เหมาะสมทางพระมารดาเป็นสำคัญ ความเป็นไปได้คือพระเจ้าจันทรภาณุแห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ น่าจะเป็นพระญาติวงศ์ฝ่ายมารดากับราชวงศ์กาลิงค์แห่งอินเดีย การปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวน่าจะอยู่ในลักษณะพระราชโอรสของพระเจ้ามาฆะ ผู้ปกครองอาณาจักรโปโฬนนารุวะของศรีลังกา ซึ่งสมัยนั้นหลักฐานหลายแห่งยืนยันตรงกันว่ากษัตริย์พระองค์นี้ทรงเดชานุภาพเหนือศรีลังกา ความยิ่งใหญ่ของพระเจ้ามาฆะนี้เองน่าจะเป็นเหตุเชิญชวนให้พระเจ้าจันทรภาณุยกทัพโจมตีศรีลังกา และต่อมาเข้าครอบครองอาณาจักรตอนเหนือของศรีลังกา (อาณาจักรจัฟฟ์นา-ผู้เขียน) การปฏิสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่างราชวงศ์กาลิงคะตลอดมหาสมุทรอินเดีย ทั้งอาณาจักรทางอินเดียตอนใต้ ทั้งศรีลังกาและอาณาจักรตามพรลิงค์ น่าจะทรงอิทธิพลทางการเมืองและการค้าเป็น

อย่างมาก จนเป็นเหตุให้ราชวงศ์ปาณฑยะแห่งอินเดียใต้ต้องเข้าแทรกแซงสลายความเข้มแข็งของราชวงศ์กาลิงคะ

6. เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2529). *ศิลาจารึกไทย เล่ม 3.* กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์การพิมพ์.

กรมศิลปากร. (2529). *ศิลาจารึกไทย เล่ม 5.* กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์การพิมพ์.

ขจร สุขพานิช. (2521). *ราชวงศ์ศรีธรรมโศกราช. ประวัติศาสตร์และโบราณคดีนครศรีธรรมราช.* พระนคร: วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช.

คงเดช ประพัฒน์ทอง. (2529). *โบราณคดีประวัติศาสตร์.* กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977).

เฉลิม ยงบุญเกิด. (2505). ไทยในบันทึกของจีน. *วารสารศิลปากร,* 7(2), น. 28-32.

ตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช. (2471). พิมพ์ในงานปลงศพนางเทพนรินทร (สงวน อิศรางกูร ณ อยุธยา) พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร เมื่อปีมะโรง พ.ศ.2471.

ประทีป ชุมพล. (2536). *นครศรีธรรมราช: ตำนานโบราณคดีและประวัติศาสตร์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อาทิตย์.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. (2523). *ตามพรลิงค์.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประเสริฐ ณ นคร. (2525). *อักษร ภาษา และจารึกสมัยศรีวิชัย.* ในรายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์-โบราณคดีศรีวิชัย ณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (น.157-170). กรุงเทพฯ: พิฆเณศการพิมพ์.

พิริยะ ไกรฤกษ์. (2520). *แบบศิลปะในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.

พระพุทธพุกามเถระและพระพุทธญาณเถระ. (2557). *ตำนานมูลศาสนา.* (ร.ต.ท. แสง มนวิทูร, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา.

พระโพธิรังษีเถระ. (2554). *นิทานพระพุทธสิหิงค์.* กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา.

พระรัตนปัญญาเถระ. (2515). *ชินกาลมาลีปกรณ์.* (ร.ต.ท. แสง มนวิทูร, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

มานิต วัลลิโภดม. (2530). *ทักษิณรัฐ.* กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.

เรื่องเมืองนครศรีธรรมราช. (2510). พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพนางตลับ จันทราทิพย์ ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร วันที่ 19 ธันวาคม 2510.

ลังกากุมาร. (2562). *ศรีลังกากติกาวัตร: ว่าด้วยระเบียบข้อบังคับเพื่อความดีงามของหมู่คณะ.* นครปฐม: สาลพิมพการ.

วิเชียร ณ นคร, สมพุทธ ธุระเจน, ชวน เพชรแก้ว, ฉัตรชัย ศุภระกาญจน์, และปรีชา นุ่นสุข. (2521). *นครศรีธรรมราช.* กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์การพิมพ์.

วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ). (2554). สรรพสาระประวัติศาสตร์ไทย ลำดับที่ 10 : *เอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ภาคใต้และบันทึกราชทูตของออกพระวิสุทธิสุนทร.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2524). *พระพุทธศาสนาแถบลุ่มทะเลสาบสงขลาฝั่งตะวันออก สมัยกรุงศรีอยุธยา.* สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อมรา ศรีสุชาติ. (2557). *ศรีวิชัยในสุวรรณทวีป.* กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

Chand Chirayu Rajani, M. C. (1975). Background to the Sri Vijaya Story-Part III. *The Journal of Siam Society*. 63(1), p. 208-256.

Codrington, H. W. (1994). *A Short History of Ceylon*. New Delhi: Asian Educational Services.

Das, M. N. (Eds.). (1977). *Sidelights on History and Culture of Orissa*. New Delhi: Vidyapuri.

De Silva, C. R. (2001). *Sri Lanka: A History.* New Delhi: Vikas Publishing House.

Geiger W. (1992). *Culavamsa 2 parts*. New Delhi: Asian Educational Services.

Godakumbura, C. E. (1956). *Hatthavanagallaviharavamsa*. London: Pali Buddhist Society.

Hall, D. G. E. (1955). *A History of South-East Asia.* London: Macmillan.

Indrapala, K. (1965). *Dravidian Settlement in Ceylon and the Beginnings of the Kingdom of Jaffna*. (Doctoral dissertation). London: University of London.

Liyanagamage, A. (2018). *The Decline of Polonnaruva and the Rise of Dambadeniya*. Colombo: S.Godage & Brothers (Pvt).

Nicholas, C. W. (1961). *A Concise History of Ceylon*. Colombo: Ceylon University Press.

Paranatitana, S. (1966). *Ceylon and Malaysia*. Colombo: Lake House Investment.

Paranavitana, S. (1994). *Epigraphia Zeylanica. vol. iv.* New Delhi: Asian Educational Services.

Sastri, K.A.N. (1937). The Ceylon Expedition of Jatavarman Vira Pandya. *Proceedings and Transactions of the Eighth All-India Oriental Conference Mysore*. (p. 152-169). Bangalore: The Government Press.

Singh, D. (1973). *The History of the Eastern Ganga Dynasty Circa 1038-1238 A.D.* (Doctoral dissertation). London: University of London.

Sirisena, W. M. (1971). *The Kalinga Dynasty of Ceylon and the Theory of its South-East Asian Origin*. The Ceyon Journal of Historical and Social Studies. New Series, vol.1, (Jan-Jun).

Sirisena, W. M. (2016). *Sri Lanka and South-East Asia*. Sri Lanka: Chatura Printers.

Sradhatisya, B. (1930). *Pujavaliya*. Panadura: Colombo: Ceylon.

Tennakoon, R. (1954). *Elu-Attanagaluvamsaya*. Colombo: Ceylon.

Wickremasinghe, D. D. Z. (1985). *Epigraphia Zeylanica. vol. ii*. London: Oxford University Press.

Wickramasinghe, S. (1956). *The Kalinga Period of Ceylon History (1186 A.D.-1235 A.D.)*. (Master of Arts thesis). Kandy: University of Ceylon.